

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM**KARAR****FİKRET UÇAR BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/3929

Karar Tarihi : 26/3/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Fikret UÇAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve açık öğretim fakültesinde öğrenci olan kişinin internet ve kütüphaneden yararlanma ile ders materyallerinin verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1981 doğumlu olan başvuru, başvuru tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan Şanlıurfa 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır. Başvurucu ayrıca Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (AÖF/Fakülte) Adalet Bölümünde öğrencidir.

3. Başvurucunun öğrencisi olduğu AÖF, 2018-2019 döneminden itibaren ANADOLUM eKampüs Sistemi'ne geçmiş ve öğrencilere basılı kitap verme uygulamasından vazgeçmiştir. Ancak dezavantajlı gruplarda yer alan öğrenciler yönünden yalnızca 2018-2019 güz dönemi basılı kitap verme uygulaması devam ettirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Açık Öğretim Fakültesi Dekanlığı Merkez Büro Yöneticiliğinin 26/2/2019 tarihli yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bilimsel bilginin sürekli güncellenmesi, var olan bilginin yeni gerçeklik karşısında doğruluğunun teyit edilmesi ihtiyacı ve ülkemizde yeni yönetim sistemine geçişin beraberinde getirdiği ve devam etmesi beklenen yoğun mevzuat değişiklikleri sebebiyle basılı malzemeler güncelliğini hızla yitirmektedir. Öğrencilerimize daha güncel ve doğru bilgiyi sunabilmek, kağıt ve baskı maliyetlerindeki yükselme ve bunların öğretim giderine yansıtılmasıyla ortaya çıkacak artışlardan öğrencilerimizi korumak ve her yıl milyonlarca kitap basılması nedeniyle doğaya verilen zararı en aza indirmek ve kamu kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanmak amacıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren öğrencilerimize basılı kitap vermek yerine Anadolium e-Kampüs Sistemi aracılığıyla sunulacak olan dijital kitaplar ve e-öğrenme malzemeleri kullanılacaktır.

Üniversitemizin engelsiz açık öğretim sloganı ile dezavantajlı grupta yer alan öğrencilerine eğitim ihtiyaçlarını karşılamada öncelik vermektedir. Bu doğrultuda sadece dijital kitaba geçiş dönemi olarak kabul edilen 2018-2019 Öğretim Yılı Güz Döneminde derslerin basılı materyalleri cezaevlerine temini sağlanmıştır..."

4. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresine başvurarak ders çalışmak amacıyla internet ve kütüphaneden faydalanma, açık öğretim ders materyallerinin çıktılarının alınarak kendisine verilmesi talebinde bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 28/11/2018 tarihli kararıyla başvurunun taleplerini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu, kararında başvurunun internet ve kütüphaneden yararlanma talebine yönelik yaptığı değerlendirmede başvurunun terör örgütüne üye olma suçundan Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu, aynı suçtan diğer tutuklu ve hükümlülerle karşılaşma olasılığı olduğunu, bu durumun da güvenlik zafiyetine yol açacağını belirtmiştir. Diğer yandan ders materyallerinin çıktısının alınarak başvurucuya verilmesi talebi yönünden yaptığı değerlendirmede ise ders kitaplarının ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiğini ifade etmiştir.

5. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Şanlıurfa İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 24/12/2018 tarihinde kararın *usul ve kanuna uygun olduğu* gerekçesiyle başvurunun itirazını reddetmiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin anılan kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/1/2019 tarihinde kararın *usul ve kanuna uygun olduğu* gerekçesiyle başvurunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 9/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 29/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; öğrenim gördüğü Fakültenin elektronik öğrenme sistemine geçtiğinden basılı ders materyallerinin verilmediğini, ders çalışmak için kütüphane ve internetten yararlanma talebinde bulunduğunu, ders materyallerinin çıktısının verilmesini talep ettiğini ancak taleplerinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurunun eğitim hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (*Hikmet Balabanoğlu* [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; *İhsan Asutay* [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (*Adem Öğüt ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; *Yüksel Baran* [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

15. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 72).

16. Öte yandan Anayasa Mahkemesi *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri* kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklenmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde hükümlü ve tutuklular için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasındaki yerinin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 72).

17. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi kanunlar uyarınca hükümlü ve tutuklulara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan da bahsedilemeyeceğini, ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiğini zira hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla anılan kararda, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 73).

18. Somut olayda başvuru; AÖF'de öğrencidir ve Fakültenin eğitim için gerekli olan materyalleri eKampüs adı verilen bir sistem üzerinden elektronik ortamda sunduğunu, ayrıca basılı kitap vermediğini belirtmiştir. Başvurucu, öğrenimini devam ettirmek için kütüphane ve internet erişimli bir bilgisayardan yararlanmayı ve ders materyallerinin çıktılarının alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir.

19. Her ne kadar başvuru, öğrencisi olduğu Fakültenin e-öğrenme sistemine geçtiğini ve basılı kitap vermediğini belirtmiş ise de başvuru taleplerinin 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz dönemine ait olduğu ve bu dönemde AÖF'nin dezavantajlı gruplarda yer alan öğrenciler yönünden yalnızca bu dönem basılı kitap verme uygulamasını devam ettirdiği görülmüştür (bkz. § 3). Üstelik gerek idare gerekse de İnfaz Hâkimliği kararlarında ders kitaplarının ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiği belirtilmiştir. Bu hâliyle başvuru anılan dönemde basılı ders materyallerine ulaşma imkânı olduğu ve ilgili eğitim platformuna erişimin başvuru öğreniminin devamı için tek yol olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda başvuru basılı ders materyallerine ulaşma imkânı bulunduğu ders materyallerinin çıkışının alınarak kendisine verilmesine de gerek olmadığı anlaşılmıştır.

20. Diğer yandan başvuru ders çalışmak amacıyla kütüphaneden yararlanma talebinin reddine yönelik yapılan değerlendirmede ise Ceza İnfaz Kurumu idaresi, başvuru tutuklu bulunduğu suç türü ile kuruma terör suçlarından hükümlü ve tutuklu olanların sayısını gözönüne alarak anılan hükümlü ve tutukluların karşılaşma ihtimali olduğunu ve bu durumun güvenlik zafiyeti oluşturacağını belirtmiştir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutularak yapılan değerlendirmede Ceza İnfaz Kurumunun takdir yetkisi ile öne sürdüğü güvenlik zafiyeti gerekçesi birlikte ele alındığında başvuru talebinin güvenlik nedeniyle yerine getirilmemesinin meşru bir temelini olduğu, ayrımcı bir nedene dayanmadığı, öngörülemez ya da keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Nihayetinde başvuru internet ve kütüphaneden yararlanma talebi ile ders kitaplarının çıkışının alınarak kendisine verilmesi talebi yönünden yapılan değerlendirmede basılı ders materyallerinin ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiği hususu ile ceza infaz kurumunun güvenliği olgusunu dikkate alan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin başvuru kütüphaneden yararlanma talebini reddetmesinin ve buna ilişkin ileri sürdüğü gerekçelerin Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkında yoksun bırakılma olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuru yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.